

Agrárpolitikánk központi célkitűzése — a termelés koncentrációja

A sokoldalúan fejlett szocialista társadalom felépítéséről szóló program megvalósítása, az ország gazdasági-társadalmi fejlesztése során az új minőségre való áttérés újabb követelményeket állít a mezőgazdaság elé. Ennek alapján a Román Kommunista Párt szocialista agrárpolitikánk középpontjába a tudomány legújabb vívmányait felhasználó korszerű, nagyüzemi, belterjes, egységes mezőgazdaság megteremtését és ennek szüntelen fejlesztését állítja. E célok elérésére elsődrendű feladat az összes — állami és szövetkezeti — mezőgazdasági egység felszerelése a legkorszerűbb termelőeszközökkel, a munka sokoldalú gépesítése, a munkaerő ésszerű kihasználása, a termelési és gazdasági tevékenység egységes vezetése és integrációja, magas határfokú koncentrációja és szakosítása. Mindehhez elengedhetetlen a megfelelő szervezeti keret létrehozatala is; annak elő kell segítenie a termelőegységek korszerű és erőteljes gazdasági központokká válását, hogy alkalmasak legyenek a rendelkezésükre álló gépi eszközök és berendezések maradéktalan kiaknázására.

Az ebben az irányban foganatosított nagyszámú intézkedés közül a továbbiakban a mezőgazdasági termelés koncentrációjának, valamint a termelési ágazatok integrációjának néhány kérdésével kívánunk foglalkozni; ez jelenlegi agrárpolitikánk alapvető célkitűzése, amint a Központi Bizottság ez év február 1-én elfogadott nagy jelentőségű határozatából kitűnik. Az intézkedések alapvető célja — a mezőgazdaság egységes vezetésének és tervezésének javítása, az egységes állami és szövetkezeti agráripari tanácsok létrehozása útján — a kooperáció magasabb szintű megvalósítása, a gazdasági tevékenység koncentrációja, a termelés szakosításának elmélyítése és hatékonyabbá tétele a termelés, a munkatermelékenység fokozása érdekében.

A termelés koncentrációja szükségszerű követelmény a mezőgazdaságban, s ez elsősorban abból következik, hogy bár a szocialista tulajdon két formáján alapul, jellegéből fakadóan egységes ágazat. Ezáltal mind az állami gazdaságok és gépállomások, mind a termelőszövetkezetek egyazon cél elérése végett szorosan együttműködnek a föld ésszerű és hatékony megmunkálása, a gépek és talajjavító berendezések legmagasabb határfokú üzemeltetése, a belterjes szakosítás széles körű megvalósítása érdekében.

Már eddig is szoros összefonódás volt tapasztalható a gépállomások és a termelőszövetkezetek tevékenységében; gépi eszközeik összehangolt és egységes felhasználásáért, azért, hogy növeljük a gépállomások felelősségét a termelőtevékenység egész menetében, már eddig is jelentős intézkedések történtek, aminek eredményeként minden egyes termelőszövetkezetben a gépállomás egy-egy részlege működött állandó jelleggel, tevékenységüket az adott területen működő szövetkezeti tanács hangolta össze. A jelenlegi fejlődési szakaszban azonban már nem elegendő az egyszerű együttműködés a gépállomások és a termelőszövetkezetek között; a kérdés napirendre került még a mezőgazdasági termelőszövetkezetek, állami vállalatok és gépállomások vezetőtanácsai, az egész parasztság első kongresszusán (1977). Az azóta foganatosított intézkedések nem oldották meg a jelenlegi követelményeknek megfelelően a koncentrációval és kooperációval járó feladatokat. Eppen ezért a mezőgazdaság megszervezésének és vezetésének javítására tett legújabb intézkedések összességében elsődleges szerep hárul ezekre az állomásokra, amelyek egységes gépesítési ágazattá alakultak, részlegeik pedig termelő aleggégenként a szövetkezetekben, az állami gazdaságokban és a különböző társulásokban fejtik ki tevékenységüket.

Az egyre fokozódó termelési (s általában gazdasági) koncentráció összehangolására és az ipari jellegű tevékenységgel való integrálására mezőgazdaságunkban hatékony szervezeti keret létezik: 1979 elejéig a szövetkezeti tanácsok, újabban pedig az egységes állami és szövetkezeti agráripari tanácsok, amelyek pártunk értékelése szerint az egész mezőgazdaság magasabb szervezési és vezetési formái, minthogy biztosítják a szervezeti keretet a mezőgazdasági termelés koncentrálásához és szakosításához, közös akciók szervezéséhez a föld, a műszaki-anyagi, pénzügyi eszközök, a munkaerő hatékony és teljes kihasználása céljából.

Az újonnan létrehozott egységes tanácsok magukban foglalják az illető területen működő gépállomást, a termelőszövetkezeteket, az állami gazdaságokat vagy ezek farmjait, a szövetkezetközi gazdasági társulásokat, valamint a termelőszövetkezetek és az állami egységek, illetve a fogyasztási szövetkezeti egységek közötti gazdasági társulásokat, mezőgazdasági intézményeket, kutatóállomásokat és oktatási egységeket, esetleg más, mezőgazdasági profilú gazdasági egységeket. Az egységes agráripari tanács felel a hozzá tartozó gazdasági egységek feladatainak teljesítéséért, megteremti a mezőgazdasági termelés koncentrációjához és szakosításához szükséges szervezeti keretet, gondoskodik arról, hogy egységei hatékony, rentábilis gazdasági tevékenységet fejtsenek ki. A tanács keretébe tartozó, szervezeti és vagyoni önállóságukat megtartó egységek mezőgazdasági termelésének ipari feldolgozását, a takarmánykeverék előállításának megszervezését, más feldolgozó tevékenység összehangolását, az építkezés fejlesztését stb. ugyancsak ez az új szerv hangolja össze. Az így kialakított szervezeti keret biztosítja az állami és szövetkezeti termelés s általában a gazdasági tevékenység fokozottabb koncentrációját.

A mai formákban megvalósuló koncentráció hosszú folyamat eredménye, a szocialista mezőgazdaság általános fejlődésével párhuzamosan fokozatosan alakult ki. Kiindulópontja a párt Központi Bizottságának 1949. március 3—5-i teljes ülésén elfogadott határozat, amely célul tűzte ki a mezőgazdaság szocialista átszervezését, átfogó, általános fejlesztését. Az akkor meghatározott elvek alapján agrárpolitikánk az adott körülményeknek megfelelő feladatokat tűzött mezőgazdaságunk elé annak tudatában, hogy korszerű, fejlett gazdálkodás csakis koncentrált nagyüzemi termelés formájában lehetséges.

A kezdeti célkitűzések a szétaprózott és általában magántulajdonban lévő földterületek egyesítésére, szövetkezeti módon történő megművelésére vonatkoztak; ez volt a mezőgazdasági termelés központosításának kezdeti formája, amely fokozatosan terebélyesedett, de még nem terjedhetett túl a termelőszövetkezetek keretein, amelyek a kis termelőszövetkezetek egyesüléséig elég szűkösnek bizonyultak. De már a kezdeti szakaszban megvalósult a mezőgazdasági munkák (növénytermesztés, állattenyésztés) egyazon keretben — a szövetkezetekben — történő egybefonódása a rokon és melléküzemágakkal, vagyis a falusi kisipar különböző formáival. A szövetkezetek ezáltal magasabb fejlettségi fokot értek el, mivel kereteikben összetett tevékenység folyt a földművelés és az ezt kiegészítő, kiszolgáló kisipari termelés egybekapcsolódása révén. A kovács, a bogár, a szíjgyártó és más iparosok munkája szerves összetevője lett a szövetkezeti tevékenységnek, létrejöttek a szövetkezeti segédüzemek, amelyek szintén gyors fejlődésnek indultak, jelenleg elérik a mezőgazdasági termékek feldolgozásának szintjét. Sőt, az egységes állami és szövetkezeti agráripari tanácsok irányítása alatt különböző formájú társulások keretében valóságos nagyipari tevékenységet folytattak.

Nyilvánvaló, hogy ez a folyamat nem volt nehézségektől mentes. A melléküzemágak beolvadása a szövetkezeti keretbe, majd társulási szinten történő megszervezése több ok miatt lassan valósult meg. Az egyik ok a kisipari termelés alacsony fejlettségi fokára vezethető vissza, arra a tényre, hogy a szövetkezeti mozgalom kezdetén nem léteztek mezőgazdaságot kiszolgáló jól megszervezett iparvállalatok, amelyeket a megalakuló szövetkezetek átvehettek volna és egybekapcsoltak volna a többi mezőgazdasági tevékenységgel, sőt ellenkezőleg: ezeket utólag kellett kialakítani, a szükségletek függvényében. Egyébként az újonnan megalakult termelőszövetkezetekben, bár közös gazdálkodást folytattak, az még nem érte el a mai értelemben vett nagyüzemi gazdálkodás szintjét. Még nem léteztek hosszabb tapasztalatokon alapuló jogszabályok sem, csak miután általánossá vált a termelőszövetkezetekben a kooperáció a mezőgazdaság és a vele rokon tevékenységek között.

Az 1962-ben befejezett szövetkezetesítés lehetővé tette a mezőgazdasági termelés koncentrációjának további fokozását, az addigi keretek túllépését. Napirendre került a termelőszövetkezetek közötti együttműködés megvalósítása. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ez a folyamat is fokozatosan valósult meg, a szövetkezetek gazdasági-szervezeti megerősödése, vagyonuk gyarapodása arányában. Közvetlenül a szövetkezeti átalakítás után még nem voltak meg az összes gazdasági feltételek, s emiatt a kooperációt lehetővé tevő és azt szabályozó rendelkezések még nem válhattak általánossá. A szövetkezetek együttműködése 1970 után válik általánossá és átfogóbbá, de ekkor nyilvánvalóvá vált egy másik akadályozó körülmény, nevezetesen az, hogy a létező jogszabályok nem feleltek meg az időközben kialakult gazdasági feltételeknek, a felmerülő követelményeknek. Hiányoztak a szervezeti előfeltételek, a jogi keretet meghatározó idevonatkozó rendelkezések,

amelyek lehetővé tegyék a tényleges és eredményes együttműködést a termelőszövetkezetek, valamint ezek és az állami egységek között.

Figyelembe véve a valódi helyzetet, agrárpolitikájának további alakítása során pártunk és államunk feladatul tűzte ki a megfelelő szervezeti keret és jogszabályozás létrehozását. Ez a célkitűzés, a magasabb igényeket kielégítő szinten, 1974-ben valósult meg, amikor kidolgozták és elfogadták a szövetkezetközi és a vegyes (állami-szövetkezeti) társulások alapszabályait, amelyek átfogó módon szabályozták a termelés és egyéb gazdasági tevékenység koncentrációját, ennek gazdasági-szervezeti berendezéseit, jogállását, tisztázták a legfontosabb kérdéseket, amelyek a szövetkezeti mozgalom fejlődése során felmerültek, s alapot nyújtottak a mezőgazdasági kooperáció további előrehaladásához, tartalmának gazdagodásához.

A Román Kommunista Párt XI. kongresszusán és az azt követően elfogadott pártdokumentumokban világos megfogalmazást nyert a mezőgazdasági termelés koncentrációjának óriási jelentősége és — ami igen fontos — az, hogy ennek gazdagabbá tétele objektív követelménye gyors ütemben fejlődő nemzetgazdaságunknak. Az addigi kooperációs kísérletek, tapasztalatok alapján pártunk irányelvként határozta meg a jogi szabályozás tökéletesítését, hogy a jog minél megfelelőbben tükrözze a termelőerők és a termelési viszonyok jellege között bekövetkezett forradalmi változásokat, hogy irányt szabjon annak a koncentrációs folyamatnak, amely egyedül képes a mezőgazdasági termelés előrehaladását biztosítani. Ez a feladat teljes egészében megfelel a pártunk programjában foglalt ama követelménynek, hogy új jogszabályokat és elveket kell kidolgozni, amelyek figyelembe veszik a szocialista és kommunista társadalmi rend új valóságát.

E fontos feladat megvalósítása akkor következett be, amikor a Mezőgazdasági Termelőszövetkezetek Országos Szövetségének III. kongresszusa 1977 áprilisában új alapszabályokat dolgozott ki és fogadott el; ezeket államunk törvényerejű rendelettel jóváhagyta, kifejezésre juttatva a termelési kooperáció és általában a koncentráció megkülönböztetett jelentőségét országunk mezőgazdaságában. A kedvező anyagi és jogi tényezők együttes hatásaként a termelőszövetkezetek túlnyomó többsége ma már tevékenyen részt vesz a termelési kooperáció valamely formájában, s ezáltal előrendíti a termelés és általában a szövetkezeti mozgalom sokoldalú fejlődését.

A mezőgazdasági termelés koncentrációja és szakosítása útján ez ideig foganatosított és végrehajtott intézkedések kétségtelenül jó eredményekhez vezettek; a mezőgazdasági össztermelés 3,5-szeresen növekedett 1950 és 1978 között. Emez eredmények egyértelműen igazolják pártunk agrárpolitikájának helyességét, kezelhetővé teszik a szocialista mezőgazdaság magasabbrendűségét, azt a képességét, hogy egyre jelentősebb mértékben hozzájáruljon az egész társadalom haladásához. De az elért eredmények nem takarhatják el a súlyos fogyatékosokat, különösen a föld, a gépi eszközök és a munkaerő ésszerű kihasználása tekintetében, ami sok esetben aránytalanságokat okoz a lehetőségek, valamint az elért eredmények között, az utóbbiak rovására.

A társadalmunk általános előrehaladásából fakadó követelmények figyelembevételével a felismert hibák és a lemaradás megszüntetése érdekében foganatosított újabb intézkedések tovább fejlesztik a termelési koncentrációt, az együttműködést és a szakosítás szervezeti kereteit, magasabb szintre emelik az egész mezőgazdasági és élelmiszeripari tevékenységet.

Jelenleg tulajdonképpen nem csupán termelési együttműködésről beszélhetünk, hanem egy tágabb körű fogalomról, a gazdasági kooperációról, mivel a koncentráció nem csupán a termelésre szorítkozik, hanem átterjed az áruforgalomra is, valamint a szolgáltatásokat is magában foglalja; egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert a gazdasági életben a mezőgazdasági termékeket forgalomba hozó szövetkezetközi gazdasági társulások, az ún. *Agrocoopok*, a legkülönbözőbb szolgáltatásokat biztosító és építkezéseket kivitelező, kooperáció eredményeként létrehozott egységek. Ezeknek, tevékenységük folytán, nem csupán helyi jelentőségük van, hanem általános jellegű nemzetgazdasági igények kielégítésére is szolgálnak azért, hogy elősegítsék a mezőgazdasági termelés további koncentrációját és szakosítását, a magasabb fejlettségű társadalmi termelést.

De a szövetkezetek belső viszonyai tekintetében sem elhanyagolható jelentőségű a gazdasági koncentráció. Ezúton hatékonyan gyarapodik a szövetkezet jövedelme, és biztosítva van a társulás valamilyen formájában részt vevő szövetkezet gazdasági-szervezeti megszilárdulása. Lehetővé válik ugyanakkor olyan helyi tartalékok kiaknázása és magas fokú felhasználása, amelyek feldolgozása az együttműködés nélkül nem volna lehetséges, illetve gazdaságos. Elkerülhetők a fölösleges feldolgozási és az esetleges anyagmozgatási költségek vagy a túl nagy beruházások; mindez végső soron a gazdasági hatékonyságot növeli. Ugyanez elérhető

a munkaerő ésszerű felhasználása révén is, mivel a kooperáció tartós alapot biztosít a tagság állandó jellegű, folyamatos foglalkoztatására, a mezőgazdasági munkák idényszerűségének kiküszöbölésére.

A gazdasági tevékenység koncentrálásának s ezen belül a termelési kooperációnak azonban nemcsak gazdasági természetű, hanem társadalmi, kulturális jellegű hatása is van, amely megnyilvánul abban is, hogy az egyes tagok a szövetkezetközi vagy vegyes társulások keretében meghatározott feladat elvégzésére szakosíthatják magukat, növelhetik felkészültségüket, mezőgazdasági szakemberré válhatnak. A fejlettebb szervezeti keretek között végzett termelés a szükségszerűen kialakuló munkafegyelem, általában a magasabb szintű társadalmi munka hatásával van a tagok szocialista tudatának kialakítására és további formálására, ami egyik igen fontos feltétele a mezőgazdaság előtt álló feladatok sikeres teljesítésének. Ez érthető is, hiszen az emberek gondolkodásmódját nagymértékben élet- és munkakörülményeik, a termelőerők színvonala és a társadalom termelési viszonyainak jellege határozza meg.

Különösen nagy elvi jelentősége van annak, hogy a mezőgazdasági termelés koncentrációja keretében létrehozott szövetkezetközi és vegyes társulások a szövetkezeti tulajdon magasabb szintre emelését, a társadalmasodás szélesebb alapját teremtik meg. Az RKP KB februári plenáris ülésén hozott határozata értelmében az agráripari tanácsokhoz tartozó mezőgazdasági egységek megőrzik ügyvezetési önállóságukat, tulajdonjogukat. Egy szövetkezetközi társulás keretén belül azonban a termelőeszközök társadalmisítási foka és a munka társadalmi jellege magasabb szintet ér el. Sőt, a szövetkezeti tulajdon magasabb szintre emelése minden kétséget kizáróan jelentkezik akkor, amikor a termelőszövetkezet állami egységekkel társul: egyrészt szövetkezeti, másrészt állami tulajdonban levő vegyes társulás alakul, amely ily módon vegyes tulajdont hoz létre. Ez esetben az állami tulajdonra vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni, ami még inkább kiemeli a koncentráció jelentőségét a szocialista termelési viszonyok további fejlődése szempontjából. Pártunk legújabb dokumentumaiban különös hangsúlyt kapott az a gondolat, hogy nem a tulajdonforma a lényeges elem, nem az ágazatokra, részlegre osztás formális kerete a meghatározó, hanem az a fontos, hogy tulajdonformától függetlenül a föld, a mezőgazdasági gépek és egyéb termelőeszközök olyan gazdasági rendeltetést kapjanak, amely egyetlen célt szolgál: a mezőgazdasági munkák jó minőségű elvégzését, a tervezett terméseredmények elérését és túlszárnyalását.

A mezőgazdasági termelésben jelentkező kooperáció annak a szükségszerű koncentrációs folyamatnak az elengedhetetlen következménye, amely már a mezőgazdasági szövetkezetesítésének kezdeti szakaszában megindult pártunk Központi Bizottságának harminc évvel ezelőtt elfogadott elvi jelentőségű határozata alapján. Ez a folyamat azonban csak a jelenleg kibontakozó, új irányt mutató egységes agráripari tanácsok és az egységek így összehangolt tevékenységének körülményei között, szoros együttműködésük révén valósulhat meg a legeredményesebben, amelyhez ma már nemcsak a szükséges műszaki-anyagi alap, hanem a megfelelő szervezeti keret is adva van. Agrárpolitikánk új vonásokkal gazdagított gyakorlati eredménye kétségtelenül a kooperáció és koncentráció olyan hatékonysági fokú megvalósítása, amely maga után vonja a termelőerők és a termelési viszonyok újabb kedvező változását, az egész mezőgazdaság fejlődését.

Összegezve a mezőgazdasági termelés koncentrációjának jelentőségéről mondtakat, megállapíthatjuk, hogy ez a mezőgazdasági termelőegységek, de különösen a termelőszövetkezetek gazdasági előrehaladásának szilárd biztosítója, a szociális és kulturális célok valóra váltásának fontos eszköze, s lehetővé teszi a szövetkezeti tagok, valamint a nemzetgazdaság helyi, illetve általános igényeinek sokoldalú kielégítését. Ebből ered további tökéletesítésének nyilvánvaló szükségessége. S ha a mezőgazdasági tevékenység koncentrációja megteremti a feltételeket a tudomány és a technika vívmányainak alkalmazására, akkor lényeges láncszemévé válik annak a folyamatnak, amely a mezőgazdasági termelésnek az ipari termelés egyik válfajává változtatására törekszik. Ez után pedig fokozatosan eltűnnek a falu és a város, az ipar és a mezőgazdaság közötti különbségek.

Az e tekintetben foganatosított újabb intézkedések pártunk és államunk agrárpolitikájának szükségszerű lépése, s a párt XI. kongresszusán elfogadott agrárprogramból következően a mezőgazdaságunk adott fejlődési szakaszából fakadó feladatok megvalósítását célozzák. Az egységes agráripari tanácsok létrehozása és az ehhez kapcsolódó számos intézkedés végrehajtása igen lényeges lépést jelent a mezőgazdaság két alapvető (állami és szövetkezeti) ágazatának egymáshoz való közeledése útján, ami a koncentrációnak és a centralizációnak, a szakosodásnak és a termelés integrálásának újabb, magasabb fokát képezi.